

YAHUDİ VE HİRİSTİYAN KUTSAL METİNLERİNDE ÇOCUK ALGISI

The Perception of the Child in the Jewish and Christian Sacred Texts

Yasin İpek

Dr. Öğr. Üyesi, Kayseri Üniversitesi Develi İslami İlimler Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü,
Kayseri/ Türkiye.

Assist. Prof., Kayseri University Develi Islamic Sciences Faculty Department of Philosophy and Religious Sciences, Kayseri/ Turkey.

yasinipek@kayseri.edu.tr. Orcid: 0000-0002-7178-6683.

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 22 Ocak/January 2021

Kabul Tarihi / Accepted: 22 Şubat/February 2021

Yayın Tarihi / Published: 30 Haziran/June 2021

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran / June 2021

Cilt / Volume: 19 Sayfa/Pages: 255-278

Atf / Citation: İpek, Yasin. "Yahudi ve Hristiyan Kutsal Metinlerinde Çocuk Algısı [The Perception of the Child in The Jewish and Christian Sacred Texts]". *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi [BOZİFDER]* Bozok University Journal of Faculty of Theology [BOZİFDER] 19 (Haziran/June 2021): 255-278.

<https://doi.org/10.51553/bozifder.866623>

Etik Beyan / Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (**Yasin İpek**).

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Öz

Doğumla başlayıp ölümlle son bulan insan hayatı çeşitli evrelerden meydana gelmektedir. Bu konu hakkında farklı sınıflandırmalar yapılmışsa da biz bu dönemleri kabaca; çocukluk, gençlik, orta yaş ve ihtiyarlık şeklinde tasnif edebiliriz. Çalışmamızın ana konusu olan çocukluk dönemi, birçok bilim adamı tarafından hayatın diğer dönemlerinin şekillenmesinde ve anlamlandırılmasında en önemli evre olarak ifade edilmiştir. Biz de Yahudilik ve Hıristiyanlık dinlerinin ana kaynağı olan *Kitab-ı Mukaddes*'i temel referans olarak aldığımız bu çalışma ile kutsal metinlerde çocuk konusunun nasıl işlendiğini incelemeye çalışacağız. Bu iki semavi dinde; Yahudilikte mensubiyetinden dolayı üstün kabul edilen çocuğun Hıristiyanlıkta daha doğumuyla birlikte “aslı günah” sebebiyle günahkâr olarak vasıflandırılması, onun hem dini hem de dünyevi açıdan arzulanan özelliklere sahip bir insan olabilmesi için nasıl bir eğitim alması gerektiği, ana babası başta olmak üzere akrabaları ve toplumdaki diğer bireylerle ilişkilerini neye göre düzenlemesi gerektiği, gündelik hayatta mensubu olduğu dinin ve toplumun kendisine ne gibi sorumluluklar yüklediği gibi konuları *Eski ve Yeni Ahit*'teki ayetlerden yola çıkarak ele alacağız. Yukarıda bahsi geçen bu konulara dair özellikle Hıristiyan dünyasında gerek seküler gerekse teolojik bakış açısıyla hazırlanmış “din ve çocuk” içerikli çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bizim bu çalışmamızın onlardan farkı, konuyu tarihsel, kültürel, geleneksel, pedagojik açılardan ve kaynaklardan değil doğrudan *Kitab-ı Mukaddes* ile sınırlandırarak işlememiz olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Yahudilik, Hıristiyanlık, Kitab-ı Mukaddes, Çocuk.

Abstract

Human life occurs in various stages from birth to death. Although some different classifications have been made on this subject, we can roughly classify these periods as childhood, youth, middle age and old age. The child period, which is the main subject of our study, has been expressed by many scientists and scholars as the most important stage in shaping and making sense of other periods of life. With this study, we will try to examine how the matter of child is tackled in the scriptures. For this, we have taken as reference the Bible, the main source of Judaism and Christianity. The following issues will be examined in the light of the scriptures of these two heavenly religions: The child who is considered superior in Judaism due to his affiliation, being qualified as a sinner due to the “original sin” with her/his birth in Christianity; what kind of education he/she should receive in order to be a person who has the desired characteristics both religiously and worldly; how he/she should regulate his/her relations with his/her relatives and other individuals in the society, especially his/her parents; the responsibilities imposed by the religion and society to which he/she belongs in daily life. On these issues, especially in the Christian world, many studies with the content of “religion and children” prepared with both a secular and theological point of view have been conducted. The difference of our study from them is that we will study it by limiting it directly to the Bible instead of the historical, cultural, traditional and pedagogical perspectives and sources.

Keywords: History of Religions, Judaism, Christianity, The Bible, Child.

Giriş

İnsanoğlu yaşamı boyunca farklı fiziksel ve ruhsal özellikler sergilemektedir. Bu farklılaşma değişik zaman dilimlerinde ve değişik şekillerde tezahür etmekle birlikte belirli dönemlerle özdeşleştirilmektedir. İşte bu dönemlere “hayatın evreleri ya da safhaları” denmektedir. Bazı bilim adamları tarafından sayıları ona kadar çıkarılabilen bu dönemleri çocukluk, gençlik ve yaşlılık şeklinde üç ana grupta tasnif edebiliriz. Çalışmamızda bu sınıflandırmadaki en küçük yaş grubu olan çocukluk dönemini ele alacağız.

Bireyin kişilik gelişiminde en etkili ve belirleyici dönem olarak ifade edebileceğimiz çocukluk dönemi, pedagojik açıdan önemli olduğu kadar dinsel açıdan da önem arz etmektedir. Dini oluşumların geneline baktığımızda çocuk özel bir varlık kabul edilmiştir. Hatta insanlar için inanan, inanmayan ayrımından farklı olarak çocuk ve yetişkin şeklinde de bir sınıflandırma yapılmıştır. Böyle olunca çocuğun yetiştirilmesi de ayrı bir önem kazanmıştır. Çünkü o sadece kendi hayatını değil, aynı zamanda ailesinin, akrabalarının, yaşadığı toplumun, insanlığın hatta mensubu olduğu dinin dahi geleceğinde rol oynayacaktır.

Diğer dinlerin kutsal kitaplarında olduğu gibi Yahudi ve Hıristiyanların kutsal kitabı olan *Kitab-ı Mukaddes*'te de çocuk konusuna değinilmiştir. *Kitab-ı Mukaddes*'in geneline baktığımızda çocuk kelimesinin yaklaşık 700 farklı ayette geçtiği görülmektedir. Konuyu bazen spesifik olarak tek bir çocuk özelinde ele alan ayetler olduğu gibi bazen de çocukların geneliyle alakalı ayetlere rastlanmaktadır. Çocuk ile genç arasında net bir yaş sınırı çizmeyen *Kitab-ı Mukaddes*, onları sahip oldukları bilgi ve tecrübe itibarıyla doğru ile yanlış net bir şekilde ayırt edemeyenler diye ifade etmiş ve buna ek olarak cahil, hevesleri peşinde koşan, heyecanlı, duygusal, saf varlıklar olarak nitelemiştir. Bu zaafpların müsebbibi olarak doğrudan onları görmemiş, bu acizyetten ya da eksikliklerden kurtulmaları için başta aileleri olmak üzere tüm toplumu çocukların eğitim ve rehberliğinden sorumlu tutmuştur.

Yahudi ve Hıristiyan kutsal metinlerini kapsayan *Kitab-ı Mukaddes*'te çocuk konusunun nasıl işlendiğine geçmeden önce bu kutsal metinle-

rin muhatapları olarak kabul edilen Yahudi ve Hıristiyanların çocuğa bakışlarını birer cümle ile özetleyecek olursak: *Eski Ahit*'e tabi olan Yahudiler ve dolayısıyla İsrailoğulları, Tanrı tarafından özel olarak seçilmiş millet olduklarını her fırsatta dile getirmektedirler. İddia ettikleri gibi soylarını dünyaya hâkim kılma düşüncelerinden dolayı çocuk sahibi olmaya çok önem vermektedirler. Bu sebepten dolayı Yahudiler için çocuk çok özel ve önemlidir.¹ Özellikle *Yeni Ahit*'in muhatabı olan Hıristiyanlar ise Âdem peygamberden beri süregelen “asli günahtan” dolayı, vaftiz edilip arındırılana kadar çocuğu günahkâr olarak kabul etmektedirler.²

Çalışmamızın çıkış noktası olan Yahudi ve Hıristiyan kutsal metinlerinde çocuk konusuna dair literatür taraması yaptığımızda uluslararası alanda konumuzla ilişkilendirebileceğimiz birçok çalışma olmasına rağmen ülkemizde doğrudan bu konuyla alakalı bir çalışma yapılmamış olduğunu tespit ettik. Özellikle Batı menşeli olan bu çalışmalardan bazılarının başlıkları ya da içerikleri çalışmamızla benzerlik arz ediyor gibi gözükmekteyse de gerek kullanılan metodoloji gerekse konunun ele alınışı bakımından bariz farklılıklar mevcuttur. Örneğin diğer çalışmalarda yer yer *Kitab-ı Mukaddes*'e atıfta bulunulmaktaysa da asıl referans gösterilen kaynaklar Yahudi ve özellikle de Hıristiyan inancına ait teolojik ve pedagojik çalışmalardan oluşmaktadır. Bizim yaptığımız bu çalışmada ise konu doğrudan ana kaynaktan elde edilen verilerle işlenmiştir. Ayrıca diğer çalışmalarda savunmacı tarzda sübjektif bir anlatım tarzı söz konusu iken bizim çalışmamızda tasvirici bir yaklaşım tarzıyla konu objektif bir şekilde ele alınmaya çalışılmıştır. Yukarıda bahsi geçen bu çalışmalardan birkaçı hakkında kısaca bilgi verecek olursak:

Herbert Lockyer'in *All the Children of the Bible* isimli kitabında *Kitab-ı Mukaddes*'te çocuk olarak ya da çocukluk zamanı anlatılan peygamber ve azizlerden bahsedilmektedir.³

İngiliz Kiliseler Konseyi ve İngiliz hükümetinin iş birliğiyle Mar-

¹ Salih Cinpolat, “Yahudilikte Çocuk Sahibi Olma ve Çoğalmanın Yeri ve Önemi”, *Dini Araştırmalar* 20/51 (Haziran 2017), 138.

² Mehmet Katar, *Yahudilikte, Hıristiyanlıkta ve İslam'da Tövbe* (Ankara: Andaç Yayınları, 2003), 85.

³ Herbert Lockyer, *All the Children of the Bible* (Grand Rapids: Zondervan, 1970).

garet Taylor'un öncülüğündeki dört kişilik bir çalışma grubu tarafından hazırlanan *The Bible and Children* adlı kitapta öncelikle *Kitab-ı Mukaddes*'in çocukların hayatında nasıl bir yer tutması gerektiği, onların Tanrı'ya ve dine dair algılarının oluşmasında ne denli öneme sahip olduğundan bahsedilmektedir. Daha sonra kutsal kitaptan alınan hikâye ve ilahilerle; peygamberlerini tanımaları, yapmaları gereken ibadetlerini öğrenmeleri, hayatlarını anlamlandırmaları ve ailenin önemini anlamaları için sade bir dille çocuklara rehberlik yapılmaktadır.⁴

Roy B. Zuck, *Precious in His Sight: Childhood and Children in the Bible* başlıklı eserinde *Kitab-ı Mukaddes*'te geçen çocuklarla alakalı bölümleri ele almaktadır. Kitabın en ilginç yanlarından biri, konuyla alakalı olarak yazılmış olan diğer çalışmalardan farklı olarak çocuğun eğitim ve terbiyesi konusunda fiziki şiddete dayalı çözümlerden de bahsedilmiş olmasıdır.⁵

Genel editörlüğünü Marcia J. Bunge'in yaptığı, on dokuz araştırmacı tarafından *Kitab-ı Mukaddes*'te çocuk ve çocukluğa bakış konularının ele alındığı *The Child in the Bible* adlı çalışmada ana hatlarıyla, çocukların doğası ve durumu, yetişkinlerin sorumlulukları ve çocuklarla ilişkileri gibi daha çok pedagojik konular ele alınmıştır.⁶

Julia M. O'Brien'in *Kitab-ı Mukaddes* ile antik dünyada çocuk ve çocukluğa dair anlayışlardan bahsettiği "Children" adlı çalışmada; Antik Yakın Doğu, Yunan ve Roma medeniyetleri ile Erken Dönem Yahudilik, Erken Dönem Hıristiyanlık, *Eski Ahit* ve *Yeni Ahit*'te bu konulara nasıl bakıldığı anlatılmaktadır.⁷

Henry A. Sherman ve Charles F. Kent tarafından kaleme alınan *The Children's Bible* isimli eserde, sade bir dil ve neşeli bir anlatım tarzıyla *Kitab-ı Mukaddes*'ten hikâye ve şarkılar eşliğinde çocuğa dindarlık ruhu

⁴ Margaret Taylor vd., *The Bible and Children* (London: The British Council of Churches Publishing, 1988).

⁵ Roy B. Zuck, *Precious in His Sight: Childhood and Children in the Bible* (Grand Rapids: Baker Books, 1996).

⁶ Marcia J. Bunge vd. (ed.), *The Child in the Bible*. (Grand Rapids: Eerdmans, 2008).

⁷ Julia M. O'Brien, "Children", *The Oxford Encyclopedia of the Bible and Gender Studies*, ed. Julia M. O'Brien (Oxford and New York: Oxford University Press, 2014).

aşılana çalışılmaktadır. Bu işte en önemli sorumluluğun anne baba ve öğretmenlerde olduğu da özellikle vurgulanmaktadır.⁸

Bahsi geçen bu çalışmalar genel itibarıyla *Kitab-ı Mukaddes* ve çocuk temasını işlemiştir. Fakat içerik bakımından kıssalar ve şarkılar eşliğinde pedagojik açıdan çocuğun eğitimini sağlamak, onu iyi bir Hıristiyan olarak topluma kazandırmak, Yahudi ve Hıristiyan kültüründen kaynaklı veriler eşliğinde bilinçli bir dindar haline getirmek amacıyla kaleme alınmış olmaları bu çalışmaları taraflı hale getirmektedir. Ayrıca bu amaca ulaşmada doğrudan kutsal kitaba başvurmak yerine konunun uzmanları tarafından yapılmış çalışmalara ağırlık verilmiştir. Böyle olunca da bahsi geçen eserlerde kullanılan ifadeler ve hükümler *Kitab-ı Mukaddes*'in değil birilerinin ondan anladığının aktarımı olmuştur. Çalışmamızı diğer çalışmalardan ayıran temel fark da burada ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmayı literatürdeki benzer çalışmalardan farklı kılan hususlar ise; ikincil kaynaklar yerine doğrudan ana kaynağın kullanılması, konunun savunmacı tarzda ve belli bir amaca hizmet etmek için sübjektif bir yaklaşımla değil tasvir metodu kullanılarak objektif bir şekilde ele alınmış olmasıdır. Yapmış olduğumuz bu çalışma ile öncelikle Yahudi ve Hıristiyan inancının asıl kaynağında çocuk konusunun nasıl algılandığı ve ne şekilde ele alındığı ifade edilecektir. Ardından çocukların eğitiminde kime/kimlere nasıl ve ne tür sorumluluklar yüklendiği, çocuğun çevresiyle olan etkileşimi ve toplumdaki statüsü, dini ve sosyal açıdan daha iyi bir hayat sahibi olması için neler yapılması gerektiği konuları sadece asli kaynağından ve belli bir hedefe ulaşma kaygısı gütmeyen farklı başlıklar altında verilecektir.

1. *Kitab-ı Mukaddes*'e Göre Çocuk

Çocuğu geleceğin teminatı olarak gören *Kitab-ı Mukaddes*'in konuya yaklaşımını daha iyi anlayabilmek için öncelikle *Kitab-ı Mukaddes*'te; çocuk kavramıyla neyin kastedildiği, çocuğa olumlu ya da olumsuz anlamda ne gibi nitelermeler yapıldığı, tüm çocukların aynı görülüp gö-

⁸ Henry A. Sherman - Charles Foster Kent, *The Children's Bible* (North Charleston: Createspace Independent Publishing, 2015).

rülmediği, çevresine ve inancına faydalı bir insan olması için nasıl bir eğitim alması gerektiği gibi konuları ele alacağız.

1.1. Çocuğun Tasviri

İnsana dair çocuk ve yetişkin şeklinde bir sınıflandırma yapan *Kitab-ı Mukaddes*, bu ayırmda belirleyici unsur olarak tüketilen yiyeceği esas almıştır. Şayet birey süt ile besleniyorsa “bebek”, katı yiyecekler ile besleniyorsa onu da “yetişkin” kategorisine koymuştur.⁹ Bu sınıflandırmaya ek olarak çocuklar da kendi içlerinde ayrı bir tasnife tabi tutulmuş ve onlarla alakalı olarak da farklı bir gruplandırma yapılmıştır. Bu gruplandırmada anne belirleyici rol oynamış ve çocuklar, bir köle olan Hacer’den doğan İsmail gibi “köle olanlar” ve özgür bir kadın olan Hacer’den doğan İshak gibi “özgür olanlar” diye iki gruba ayrılmışlardır.¹⁰

Kutsal metinlerde onlarca yerde geçen çocuk kavramı bazen bir olayın ana unsuru olarak birincil planda, bazense bir olayın içindeki yardımcı unsur olarak ikincil planda karşımıza çıkmaktadır.¹¹ *Kitab-ı Mukaddes*’te çocuk; fiziksel olarak etten ve kandan yaratılmış,¹² teni ve yüzü bembeyaz,¹³ ana rahmine düştüğü andan ölene dek Tanrı’ya adanmış olan,¹⁴ Tanrı’yla İbrahim Peygamber arasında yapılan ve sonsuza dek sürecek anlaşmanın nişanesi olarak sekiz günlükken sünnet ettirilmesi gereken,¹⁵ “Göklerin Egemenliğine” girebilmek için kendisine benzemesi istenen,¹⁶ özellikle ilk doğan erkeğin Tanrı’ya adandığı ve kendisi için Tanrı’ya bedel olarak kurban sunulan¹⁷ bir varlık olarak tasvir edilmiştir.

⁹ *Kutsal Kitap* (Erişim 31 Aralık 2020), İbr.5:13-14.

¹⁰ *Kutsal Kitap* (Erişim 31 Aralık 2020), Gal.4:23-25, 29.

¹¹ Harm W. Hollander, “A Children’s Bible or the Bible for Children?”, *The Bible Translator* 37/4 (October 1986), 423-424.

¹² İbr.2:14.

¹³ 2.Kr.5:14.

¹⁴ Hak.13:7.

¹⁵ Yar.17:12-13; Lev.12:3.

¹⁶ Mat.18:3; Mar.10:15.

¹⁷ Çık.13:12-15; Say.18:15; Luk.2:23.

Bunlara ek olarak çocuk; soyu ve nesli devam ettirecek,¹⁸ sahip olduğu kültürü gelecek nesillere aktaracak,¹⁹ alçakgönüllü,²⁰ karşılık beklemezsizin darda olana yardım eden ve onlar için Tanrı'ya dua eden,²¹ sevincini de hüznünü de doğrudan belli eden,²² hayatın tüm karmaşa ve kötülüklerine rağmen saflığını koruyan,²³ kurduğu ilişkilerdeki samimiyet ve içtenliğiyle²⁴ sükûnetin ve huzurun vesilesi olan,²⁵ büyüklere göre hakikati çok daha net şekilde görüp hissedebilen,²⁶ Allah'ın emirlerine uyan ve onun yolundan ayrılmayan,²⁷ bu sebeple de geleceğin saygın ve kudretli insanları²⁸ olarak ifade edilmiştir. Ayrıca *Yeni Ahit*'te Hz. İsa'ya atfen “Bırakın, çocuklar bana gelsin, onlara engel olmayın!” sözleriyle Tanrı'nın Krallığında çocukların özel bir yere sahip olacaklarından bahsedilmiş ve onların saf ve temiz bir inanca sahip olduklarına vurgu yapılarak onlar gibi olmayanların bu krallıkta barınamayacakları belirtilmiştir.²⁹ Masumiyetlerinin vurgulanmasından başka onların da-ima Allah'ın korumasında olduğu bilgisi de ayetlerde verilmiş, öksüz/ yetim olsalar dahi sahipsiz olmadıkları ve Allah'ın himayesinde oldukları özellikle vurgulanmıştır.³⁰

Böylesi güzel ve takdir edilen özelliklere sahip olan çocuğun eksik ve olumsuz yanları da ayetlerde vurgulanmıştır.³¹ İlgili ayetlerde çocuk; kendi kendine yetemeyen ve hayatını sürdürebilmek için başkasına muhtaç olan,³² canı nazik ve bedeni narin,³³ hastalandığında he-

¹⁸ Yar.38:9; 2.Kr.20:18.

¹⁹ Çık.10:2; Yas.14:9.

²⁰ Mat.18:4.

²¹ Eyü.20:10.

²² Zek.8:4-5.

²³ 1Ko.14:20.

²⁴ 2Ko.6:13.

²⁵ Mez.131:2.

²⁶ Mat.11:25; Luk.10:21.

²⁷ 2Yu.1:4.

²⁸ 2.Ta.6:16.

²⁹ Luk.18:16-17; Mar.10:13.

³⁰ Yer.49:11.

³¹ John T. Carroll, “Children in the Bible”, *The Child* 55/2 (April 2001), 121; Flavius Josephus, *Against Apion*, trans. John M. G. Barclay (Leiden: Brill Press, 2006), 10/202.

³² Ađ.2:19; 4:4.

³³ Eyü.33:25; Yar.33:13.

men gözünün ferî sönen³⁴ ve ölen,³⁵ ne kadar çok servete sahip olursa olsun büyüyünceye kadar birilerine bağlı olan köle,³⁶ düşmanların ve felaketlerin ilk zarar verdiği,³⁷ görülen rüya veya hissedilen korku sebebiyle daha doğmadan önce veya henüz kundakta iken tehdit unsuru kabul edilip ortadan kaldırılmak istenen³⁸ aciz bir varlık olarak lanse edilmiştir. Sahip olduğu bu eksikliklere ek olarak yaptığı yaramazlıktan ya da inanç noktasındaki bir eksikliğinden dolayı henüz baliğ olmadığı için sorumlu tutulmamış ve herhangi bir cezai yaptırıma muhatap kılınmamıştır.

1.2. Çocuğa Yapılan Nitelemeler

Çocuk kavramı *Kitab-ı Mukaddes*'te farklı kavramlarla irtibatlandırılarak değişik adlar altında anılmıştır. Örneğin Tanrı ile özdeşleştirilen İsrailoğulları için “Yaşayan Tanrı'nın Çocukları”,³⁹ İsa Peygamber için “Yahudilerin Kralı Olacak Çocuk”,⁴⁰ İshak'ın soyundan gelip Tanrı'nın vaadine uymuş olanlara ithafen⁴¹ kullanılan ve kendilerine “inananlar” denen özel zümre için “Tanrı'nın Çocukları”,⁴² bir zamanlar batılın peşinde iken daha sonra hak yolunu bulanlar için “Işığın Çocuğu”,⁴³ yanlış işler yapan ve kardeşlerini sevmeyenler içinse “Şeytan'ın Çocukları”⁴⁴ gibi niteleme ve benzetmeler yapılmıştır.

Bunlara ek olarak çocuğa nispet edilen olumsuz ve kötü özelliklere göre de farklı nitelemeler yapılmıştır. O; inançsız ya da yoldan çıkmış insanlardan intikam almak veya onları cezalandırmak için zina neticesinde doğan,⁴⁵ Allah'ın yerine konulup tapılan diğer varlıklar için

³⁴ Eyü.17:5.

³⁵ 2Sa.12:18.

³⁶ Gal.4:1.

³⁷ 2.Kr.8:12; Hoş.10:14; Luk.23:28.

³⁸ Çık.1:16; Mat.2:13.

³⁹ Hoş.1:10.

⁴⁰ Mat.2:2.

⁴¹ Rom.9:7-8.

⁴² Yu.1:12.

⁴³ Ef.5:8.

⁴⁴ 1Yu.3:10.

⁴⁵ Hoş.1:2; 2:4;5:7; 9:12.

ateşe atılan ve kesilip kurban edilen,⁴⁶ farkında olmadan ya da cehaletlerinden dolayı Tanrı'ya küfredebilen,⁴⁷ kendisini doğru yola çağırana uymayan,⁴⁸ içine cin kaçabilen,⁴⁹ duyduğu her düşünce ve öğretilerden etkilenip, onların etkisiyle sağa sola savrulan,⁵⁰ arzu ve heveslerinin etkisiyle kalbi yanlışa hemen meyleden,⁵¹ insanlarla alay edip onları küçük düşüren,⁵² kıskançlık, mal mülk ve menfaat için kardeşleriyle dahi kavga eden ve onlara zarar verendir.⁵³

1.3. Çocuğun Eğitimi

Geleceğin teminatı ve ana babanın en büyük eseri olarak kabul edilen çocuğun yetiştirilmesine yönelik *Kitab-ı Mukaddes*'te birtakım tavsiyeler hatta emirler vardır. Çocuğun gelişme süreci, fiziki ve zihni yapısı göz önünde bulundurularak bazı konulara öncelik verilmiştir.⁵⁴ Bunlardan ilki çocuğun inanç noktasındaki eğitimidir.⁵⁵ Çocuk; evreni, yaratıcıyı, çevresini kısacası hayata dair her şeyi neden ve niçinleriyle birlikte sorgulamaya başladığı andan itibaren ana babanın ona öğretmesi gereken ilk şey, ataları Mısır'da Firavun'un kölesi iken sonsuz kudreti sayesinde onları oradan ve tutsaklıktan kurtaran Yüce Tanrı'nın çocuğa anlatılması ve tanıtılmasıdır.⁵⁶ Ardından, Tanrı'nın emir ve yasaklarına uyulması, onun rızasına aykırı davranmaktan sakınılması ve ondan korkulması gerektiğinin bilinci aşılmalıdır.⁵⁷ Bu esnada, ço-

⁴⁶ Hez.16:21; 23:37.

⁴⁷ Eyü.1:5.

⁴⁸ Hez.20:18.

⁴⁹ Mat.17:18.

⁵⁰ Ef.4:14.

⁵¹ Yar.8:21.

⁵² 2.Kr.2:23.

⁵³ Yar.37: 4,20; 42:4; Hak.11:2.

⁵⁴ Pascal Boyer- Sheila Walker, "Intuitive Ontology and Cultural Input in the Acquisition of Religious Concept", *Imagining the Impossible*, ed. Karl S. Rosengren (Cambridge: Cambridge University Press, 2000), 141.

⁵⁵ Simone A. de Roos vd., "Influence of Maternal Denomination, God Concepts, and Child-Rearing Practices on Young Children's God Concepts", *Journal For the Scientific Study of Religion* 43/4 (December 2004), 526; Jan Godfrey-Honor Ayres, *Who Made the Morning?* (Hertford: Anno Domini Publishing, 2012), 23-28.

⁵⁶ Yas.6:20-21.

⁵⁷ Yas.6:2.

çuğun hayatının her anında yani otururken, kalkarken, yataırken veya yürürken ona sürekli Tanrı'nın emir ve yasaklarından bahsedilerek onu aklından çıkarmaması sağlanmalıdır.⁵⁸ Rabbine olan imanını içselleştirmesi ve hayatına tatbik edebilmesi için bunları yapan ana babanın en çok dikkat etmeleri gereken şey anlattıklarını kendi hayatlarına da yansıtabilmeleridir. Çünkü bu hükümleri gelecek nesillere hem teorik hem de pratik açıdan taşıyacak olan onlardır.⁵⁹ Şayet ana babasının inancında ya da yaşantısında bir yanlışlık varsa bu, çocuklarını da doğrudan etkiler⁶⁰ ve netice itibarıyla hepsi birlikte gazaba uğrarlar.⁶¹ O halde büyükler hayat tecrübeleri ile çocukların geleceklerine ışık tutmalı ve kendi yaşadıklarından yola çıkarak dini, teoriden pratiğe aktarmalıdır. Böylece yeni nesillere Tanrı'nın varlığının hayatın her alanında görülebileceğini hissettirmelidirler.⁶² İşte o zaman ister zengin olsun ister fakir ister asil olsun ister garip ana babası tarafından doğru şekilde eğitilerek yaratıcısını iyi bilen ve onun istediği gibi bir hayat süren makbul insanlar olabilirler.⁶³

Çocuğa inanç noktasında gerekli eğitimi veren ana babaya düşen diğer bir görev de onu ahlaki ve ameli bakımdan da iyi bir şekilde yetiştirmektir. Bu sebeple çocuğun sahip olduğu kişilik, ahlak ve karakter özellikleri ana babasının da nasıl bir yapıya sahip olduğunun en açık göstergesi olarak kabul edilmiştir.⁶⁴ Öyle ki bir idareci seçileceği zaman aday olan kişilerin çocuklarına bakarak aileleri hakkında hüküm dahi verilebilmektedir. Örneğin ayette; yöneticiliğe aday olan kimse- nin çocukları imanlı ise onu yetiştirenlerin iyi idareci olacağı, şayet yetiştirdiği çocukları rahatına düşkün ve asi bir yapıya sahiplerse onu yetiştirenlerin iyi bir idareci olamayacağına hükmedilmiştir.⁶⁵ Bu sebeple

⁵⁸ Yas.6:7.

⁵⁹ Yas.32:46; Mez.78:6.

⁶⁰ Yer.7:18.

⁶¹ Yer.13:14.

⁶² Yas.11:2.

⁶³ Mez.34:11; 49:2.

⁶⁴ Carroll, "Children in the Bible", 121; Ross M. Stolzenberg vd., "Religious Participation in Early Adulthood: Age and Family Life Cycle Effects on Church Membership", *American Sociological Review* 60/1 (February 1995), 84-85.

⁶⁵ Tit.1:6.

kutsal metinler ana babaya rehberlik de yapmıştır. Öncelikle çocuklara, doğru yolu bulmaları için ana babalarının sözünü dinlemeleri tavsiye edilmiştir.⁶⁶ Daha sonra çocuklarının güzel ve huzurlu bir hayata sahip olabilmeleri için ana babaların izlemeleri gereken yol şu şekilde tarif edilmiştir: Ana baba, çocuklarının nasıl bir hayata sahibi olmalarını istiyorlarsa kendileri de o şekilde yaşayarak rol model olmalı⁶⁷ ve yanlış ya da hata yaptıklarında cesaretlerini kırmamak için onları eleştirirken dahi incitici olmamalıdır.⁶⁸ Çocuğa yardımseverliğin ve paylaşmanın güzel bir haslet olduğu anlatılarak, öncelikle kendi aile ve akrabalarından başlamak üzere ihtiyacı olana yardım edip sahip çıkması, kendisine yapılan iyiliği unutmaması⁶⁹ ve verilen bir görevi yerine getirirken itiraz etmeyip etrafındaki insanlarla sürekli çekişmemesi gerektiği öğretilmelidir.⁷⁰ *Kitab-ı Mukaddes*'in genelinde ana babaya çocuğun yetiştirilmesinde bu görevler yüklenirken bazı ayetlerde baba ön plana çıkarılarak ona yukarıdaki vazifelere ek bazı sorumluluklar da verilmiştir. Bu ayetlerde çocuğun özellikle babasının uyarılarına kulak vermesi ve onu örnek alması istenirken;⁷¹ babanın da çocukları üzerinde gerekli otoriteyi sağlayarak sözünü dinletmesi, çocukların birbirlerine ve diğer insanlara karşı saygılı olmalarını sağlaması,⁷² yaptığı her işte evladını yüreklendirmesi, ona destek olması ve zor zamanlarında onu teselli etmesi gerektiği vurgulanmıştır.⁷³

Şayet çocuk ana babasını dinlemiyorsa ve kendisine yapılan uyarıları dikkate almıyorsa böylesi asi ve kötü alışkanlıkları olan bir evladın düzelmesi için ebeveyni tarafından yaşanan yerin ileri gelenlerinden birinin yanına götürülmesi tavsiye edilmiştir. Şayet bu da sorunu çözmez ise çocuğun o şehirde yaşayan erkekler tarafından taşlanarak öldürülmesi dahi önerilmiştir.⁷⁴

⁶⁶ Ef.6:1.

⁶⁷ Yas.12:25-28; Özd.22:6.

⁶⁸ Kol.3:21.

⁶⁹ 1Ti.5:4.

⁷⁰ Flp.2:14-16.

⁷¹ Özd.4:1, 5.

⁷² 1Ti.3:4.

⁷³ 1Se.2:11-12.

⁷⁴ Yas.21:18-21.

Netice itibarıyla yarınların teminatı olan çocukların iyi bir şekilde yetiştirilmesinde asıl ve ilk görev ana babaya düşmektedir.⁷⁵ Çocuk iyi ile kötüyü birbirinden ayırt edecek bedensel ve zihinsel seviyeye gelene kadar pek çok zahmet çekilse de doğru bir şekilde yetiştirilen çocuğun ana babası için en büyük nimet olduğu belirtilmiştir.⁷⁶ Şayet bunu tersi bir durum söz konusu olursa yani ana baba kendilerinin de dahil olduğu yanlış inanç ile çocuklarını da etkiler ve onlar da bu yanlış hizmet ederlerse sonuçta hepsi birlikte gazaba uğrayanlardan olacaklardır.⁷⁷

2. Kitab-ı Mukaddes'te Aile ve Çocuk

Çocuğun eğitimine çok önem veren *Kitab-ı Mukaddes* bunda tüm toplumu sorumlu tutarken önceliği aileye vermiştir. Ana baba ve çocuklardan oluşan bu çekirdek yapıdaki her bireye ayrı ayrı görev tanımlaması yapmış, bu vazifelerin yerine getirilip getirilmemesinin sebep olacağı sonuçlar hakkında da gerekli uyarılarda bulunmuştur.⁷⁸ Çocuğun aile, ailenin de çocuk üzerinde bu denli hakları olduğu ifade edildikten sonra taraflardan birinin yaptıklarından dolayı diğer tarafın sorumlu olup olmayacağı konusuna da değinilmiştir.

2.1. Anne ve Çocuk

Kitab-ı Mukaddes'te bereketin ve merhametin sembolü olarak ifade edilen annenin çocuğuyla olan ilişkisine dair ilginç tespitler yer almaktadır. Örneğin bir anne için evladı; onu dünyaya getirirken kendisine çok acı çektiren çocuk,⁷⁹ doğup da bağına şefkatle bastığı vakit,⁸⁰ kendisini dünyanın en mutlu insanı yapan varlıktır.⁸¹ Tabii ki bir anne

⁷⁵ Stephanus Jacobus du Toit, "God is: Children's Bibles and Bible Storybooks' Presentation of Religious Values", *Koers* 76/1 (June 2011), 120; M. Elaine Botha, *Metaphor and Its Moorings* (Bern: Peter Lang, 2007), 228.

⁷⁶ Ysa.7:15-16.

⁷⁷ Yer.7:18;13:14.

⁷⁸ Iris V. Cully, "A Theology of Children", *The Review & Expositor*, 80/2 (May 1983), 201; Adnan Selman, "Aile-Din İlişkisi ve Aile İçi Roller", *Akademia Sosyal Bilimler Dergisi* 4/1 (Aralık 2018), 15.

⁷⁹ Yar.3:16.

⁸⁰ 1Se.2:7.

⁸¹ Yu.16:21.

için hayatının en yüce anlamı ve değeri olarak kabul ettiği çocuğa sahip olamamak ya da herhangi bir sebepten ötürü çocuğunu kaybetmek dünyanın en büyük acısı olarak tanımlanmaktadır.⁸²

Annesi için bu derece büyük bir öneme sahip olan çocuk da onu sıradan bir insan olmaktan çıkartıp çok yüce bir mevki olan analık makamına taşımaktadır. Kadının analık sıfatını almasına vesile olan çocuğun doğumunu takiben anne için birtakım yaptırımlar getirilmiştir. Örneğin hamile kadın erkek çocuk doğurmuşsa tıpkı adet günlerinde olduğu gibi yedi gün, kız çocuk doğurmuşsa da on dört gün kirli sayılır.⁸³ O kadının yeniden temiz olarak kabul edilebilmesi için yukarıda bahsi geçen sürelerin sonunda “yakmalık sunu”⁸⁴ olarak bir yaşındaki kuzunun, “günah sunusu”⁸⁵ olarak da bir güvercin ya da bir kumrunun adak olarak sunulması gerekmektedir.⁸⁶

2.2. Baba ve Çocuk

Ailedeki birlik ve otoritenin simgesi olan baba aynı zamanda, çocuk için de en önemli rehber ve her durumda sığınılacak limandır. Babalık sıfatını aldıktan sonra hayatın yükünü ve sorumluluğunu daha fazla omuzlarında hissetmeye başlayan erkek, bu vakitten sonra evladının maddi ve manevi açıdan en güzel şekilde yetişmesinin birinci dereceden sorumlusu haline gelmiştir. Çünkü artık o sıradan bir insan değil çocuğu için rol modeldir. Ailesini her türlü tehdit ve tehlikeden korumak için var gücüyle mücadele edendir. Tabi bu esnada etrafa karşı her ne kadar gaddar ve zalim olsa ya da görünse dahi kendi evladına karşı merhametlidir.⁸⁷

⁸² Yer.18:21.

⁸³ Lev.12:2,5.

⁸⁴ Musa Peygamber tarafından Sina Dağı'nda başlatılmış bir âdet olup, yaratıcıyı memnun etmek ve günahlardan arınmak maksadıyla diğer sunulardan farklı olarak hayvanın tamamının yakılması şeklinde gerçekleştirilen en önemli sunudur. Ayrıca bu sunu esnasında Tanrı'yı hoşnut edecek güzel koku verecek tahıl türü şeylerin yakılması da gerekmektedir. Ayrıntılı bilgi için bk. Lev.1:2-17; 6:8-13; Say.28:1-8.

⁸⁵ Bazen bireyin bazense toplumun genelinin işlemiş olduğu bir kusurdan dolayı, suçun kefareti olarak hayvan sunumudur. Bu hayvanın hayvanının türü sununun gerçekleştirilme amacına göre farklılık gösterebilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bk. Lev.6:24-30;16:1-34.

⁸⁶ Lev.12:6.

⁸⁷ Luk.11:13.

Bir baba için soyunun devamı anlamına gelen evladının istikbali ayrı bir öneme sahip olduğu için ona hem dünyevi hem de uhrevi bakımdan iyi bir eğitim vermesi gerekmektedir. Bu amaçla evladını yetiştirirken onu Allah'ın emirlerine uygun şekilde büyütmeli ve çocuğunu terbiye etmeye çalışırken hiddetli davranıp onu kızdırıp gücendirecek şeyler yapmaktan kaçınmalıdır.⁸⁸ Çocuk da babasının bu iyi niyetine karşılık gündelik işlerinde babasına yardım etmeli ve gücü yettiğinde ona destek olmalıdır.⁸⁹

2.3. Ana Baba ve Çocuk

Kitab-ı Mukaddes'te çocuğun anne ve babasıyla olan ilişkisine ayrı ayrı değinilen ayetler olduğu gibi ana babayı birlikte muhatap alan çok sayıda ayet de mevcuttur. Karı kocanın tam anlamıyla aile olmasına vesile⁹⁰ olan çocuk aynı zamanda ana babaya hüznü de mutluluğu da yaşatan birey olarak tanımlanmaktadır.⁹¹ Onun sayesinde eşler arasında huzurun, muhabbetin, sadakatin arttığı⁹² ve daha da önemlisi doğumun ardından analık vasfını kazanan kadının gerek evinde gerekse toplumda daha değerli bir konuma geldiği özellikle vurgulanmaktadır.⁹³

Çocuğun nasıl yetiştirileceğine dair ana babaya birtakım öğütler veren kutsal metinlerde dikkat çekici bazı tespitlere de yer verilmiştir.⁹⁴ Örneğin çocuğuna olan muhabbetinden dolayı ona gereğinden fazla sevgi gösterip onu çok fazla şımartan ana babanın bu aşırı ilgilerinin ileride başlarına bela olacağı,⁹⁵ arkadaş seçiminin önemli olduğu ve yanlış arkadaşların hem çocuğa zarar vereceği hem babasının başına bela olacağı ve onu utandıracığı⁹⁶ hem de çocuğunun düşüncesiz dav-

⁸⁸ Ef.6:4.

⁸⁹ Flp.2:22.

⁹⁰ Yar.30:3.

⁹¹ 2Sa.12:22-23.

⁹² Yar.29:31-34.

⁹³ Yar.30:20.

⁹⁴ Carroll, "Children in the Bible", 121-122; Thomas Wiedemann, "Adults and Children in the Roman Empire", *Classical Philology*, ed. Bradley Keith (Chicago: The University of Chicago Press, 1991), 86/260; Philo, *On the Decalogue: On the Special Laws*, trans. F. H. Colson (Cambridge: Harvard University Press, 1937), 2/240.

⁹⁵ Özd.29:21.

⁹⁶ Özd.13:19; 18:7.

ranılarından dolayı annesinin üzüleceği ifade edilmiştir.⁹⁷ Bu sebeple ana baba, evladını ne kadar severse sevsin yaptığı yanlış karşısında onu uyarmalı hatta gerekirse dayak dahi atmalıdır. Bu durum o an için belki ana babayı ve evladı üzse bile o çocuğun gelecekte daha bilinçli ve düzgün bir karakter sahibi insan olmasını sağlayacak pedagojik bir bilgi olarak verilmiştir.⁹⁸

Ailenin en yeni üyeleri olan çocukların ana babaları için ne anlama geldiğine dair *Kitab-ı Mukaddes*'te farklı anlatımlara rastlanmaktadır. Bunlardan bir kısmında çocuk mutluluğun ve huzurun sebebi olarak gösterilirken bir kısmında da hüüzün ve kaygının nedeni olarak ifade edilmiştir.⁹⁹ Çocuğa yüklenen bu vasıfları taşıdıkları olumlu ve olumsuz anlamlara göre sınıflandıracak olursak:

Ana babanın gözünde çocuk; kendi canlarından ve mallarından daha kıymetli¹⁰⁰ ve değerli olan,¹⁰¹ onları hayata bağlayan yaşam kaynağı,¹⁰² her ne olursa olsun ona karşı hissettikleri sevgi ve merhametlerinde eksilme olmayan,¹⁰³ sırf mutluluğu ve iyiliği için her türlü fedakârlıkta bulunulan yegâne varlıktır.¹⁰⁴ Çocuğa bu denli kıymet veren ana baba için diğer insanların yapılabilecekleri en güzel temenni ise onların çocuğunun çocuğunu görmesini dilemektir.¹⁰⁵

Ana babasının gözünde ve gönlünde bu kadar önemli bir konuma sahip olan çocuk onların yarınlarının da teminatıdır.¹⁰⁶ Çünkü çocuk; etrafa karşı ailenin güç ve zenginliğinin göstergesi,¹⁰⁷ sahip olunan malın, mülkün ve vatanın mirasçısıdır.¹⁰⁸ Onlara bir şey olduğunda hayatlarında yarım kalan veya gerçekleştiremedikleri şeyleri yerine getirecek ve

⁹⁷ Özd.10:1; 15:20.

⁹⁸ Özd.29:15.

⁹⁹ Zuck, *Precious in His Sight: Childhood and Children in the Bible*, 11.

¹⁰⁰ Yar.32:11.

¹⁰¹ Neh.5:5.

¹⁰² Yar.44:30-31.

¹⁰³ Mez.103:13.

¹⁰⁴ 1Kr.3:26.

¹⁰⁵ Mez.128:6.

¹⁰⁶ Carroll, "Children in the Bible", 122.

¹⁰⁷ Neh.9:23-24; Mez.155:14.

¹⁰⁸ Yar.15:3; 1.Ta.28:8.

geride bıraktıklarına sahip çıkacak olan vârisidir.¹⁰⁹ Bu sebeplerden dolayı ana baba, hem kendi yokluklarında çocuklarını çaresiz bırakmamak hem de onların yarınlarını garantiye almak her türlü plan ve hazırlığı yaparak gerekli maddi tedbiri almalıdırlar. Aileyi bu konuda zorunlu kılan *Kitab-ı Mukaddes* aynı konuya çocuğun penceresinden baktığında, gelecekte onun ana babası için herhangi bir birikim yapmasına gerek duymamış,¹¹⁰ kısacası maddi konularda sorumluluğu aile içinde sadece ana babaya yüklemiştir. Fakat tüm bunları bir tarafa koyan *Kitab-ı Mukaddes*, ana babanın evladına karşı en önemli vazifesi olarak; onu yedirip içirmek ve maddi ihtiyaçlarını gidermeyi değil ona kendisini yediren, içiren, tüm ihtiyaçlarını gideren ve büyüten kişilerin her ne kadar kendileriymiş gibi gözükse de aslında tüm bunları yapanın Allah olduğunu anlatmak ve benimsetmek olduğunu özellikle vurgulamıştır.¹¹¹

Ana babası için böylesi yüce ve saf hislerin kaynağı olan çocuğun da onlara karşı birtakım sorumlulukları vardır. Çocuk; öncelikle ailesine sahip çıkmalı ve toplumdaki statüleri, maddi durumları, fiziksel yapıları, kültürel seviyeleri ne olursa olsun onlarla gurur duymalı,¹¹² yaşadıklarını eğip bükmeden ve gizlemeden olduğu gibi onlara aktarmalı,¹¹³ yaşadıkları sıkıntıları hafifletmeli ve desteğini esirgememeli,¹¹⁴ üzüntülerini paylaşıp dertlerine ortak olmalı,¹¹⁵ gücü yettiğinde onların arzu ve isteklerini yerine getirmelidir.¹¹⁶ Şayet bunları yerine getirip, ana babasının sözünden çıkmayan ve saygısında kusur etmeyen çocuğun; hem Allah'ın hoşnutluğunu kazanacağı¹¹⁷ hem ilerleyen yaşlarında diğer insanlar tarafından hürmet göreceği hem de uzun ömürlü olacağı açıkça ifade edilmiştir.¹¹⁸

Buraya kadarki kısımda çocukla ana babası arasındaki ilişkinin olumlu

¹⁰⁹ 1Kr.13:31.

¹¹⁰ 2Ko.21:14.

¹¹¹ Mez.71:17.

¹¹² Özd.17:6.

¹¹³ 1Kr.13:11.

¹¹⁴ Yar.5:29.

¹¹⁵ Yar.4:25.

¹¹⁶ 1Kr.13:13.

¹¹⁷ Kol.3:20.

¹¹⁸ Ef.6:3.

ve güzel yönlerinden bahsettik. Şimdi de bu ilişkinin olumsuz ve hoş olmayan yanlarına bakacak olursak: Çocuk; yaşadığı maddi ve manevi sıkıntılardan dolayı ana babası için en büyük üzüntülerin sebebi,¹¹⁹ birçok sıkıntı ve zorlukla büyütüp yetiştirmene rağmen nankörlük edip başkaldıran,¹²⁰ babasına saldırıp anasını kovan ve onlar için en büyük utanç vesilesi olan,¹²¹ yaptığı yanlış ve kötülükler ile hem ailesi hem de toplum için büyük tehdit oluşturmaktadır.¹²² İşte böylesi olumsuz davranışları sergileyen çocuk için hayırsız evlat nitelemesini yapan *Kitab-ı Mukaddes*, ana babanın bir çocuk sahibi olmayı ne kadar çok isterse istesin mutlaka evladın hayırlısını dilemesini ve şayet o evlat hayırsız olursa hiç olmamasının çok daha iyi olacağını belirtmiştir. Çünkü hayırsız evlat ana babaya hayatın her anını zehir ederken hiç doğmayan veya ölen çocuğun sadece hoş bir anı ya da heves olarak kalacağını ifade etmiştir.¹²³ Bu konuyla alakalı olarak da çocuğunun yaptıklarından dolayı mahcup olan ana babanın saçlarını kazıtarak, toplum içinde kel akbabalar gibi gezdikleri örneğini vermiştir.¹²⁴

2.4. Ana Baba ve Ataların Geçmişte Yaptıklarından Dolayı Çocuğun Sorumluluğu

Kitab-ı Mukaddes'te atalarından gördüğü ve öğrendiği gibi yaşayıp, inanan çocuğun,¹²⁵ ana babasının ya da geçmişlerinin yaptıklarından dolayı sorumlu olup olmayacağına dair net bir yaklaşım tarzı olduğundan söz edemeyiz. Bazı ayetlerde her insanın yaptığından sorumlu olduğu belirtilmesine rağmen bazı ayetler de atalarının yaptıklarının cezasını çocuklarının çekeceğinden bahsedilmektedir.

Öncelikle herkesin kendi yaptığından kendisinin sorumlu olacağına vurgu yapılan ayetlere bakacak olursak, bu ayetlerde çocuk veya büyük olduğuna bakılmaksızın her insan bir birey olarak kabul edilmiş ve yaptığı işin sorumluluğu tamamen kendisine ait kılınmıştır. Bu sebeple ne

¹¹⁹ Yar.44:22.

¹²⁰ Yşa.1:2.

¹²¹ Özd.19:26.

¹²² Yşa.1:4.

¹²³ Vaiz 6:3-6.

¹²⁴ Mika 1:16.

¹²⁵ 2.Kr.17:41.

babaların çocuklarının günahlarından ne de çocukların babalarının günahlarından dolayı sorumlu tutulacağı, herkesin kendi günahının cezasını çekeceği ifade edilmiştir.¹²⁶ Hatta bu konuyla alakalı olarak *Kitab-ı Mukaddes*'te “Babaların yediği koruktan dolayı çocukların dişleri kamaşmayacak” şeklinde bir tabir dahi kullanılmıştır.¹²⁷ Netice itibariyle ana babaları yanlış yolda olsalar bile onların çocuklarının, akılları sayesinde doğru yola girip o hatalardan uzaklaşarak, inançlı insanlar olarak yaşamaları muhtemeldir.¹²⁸

Bu yaklaşım tarzının tam tersi şekilde insanlara, bir işe başlamadan önce yapacakları işin sonuçlarını iyice düşünmeleri ve yaptıklarından dolayı kendileri olmasa bile en sevdiklerinin acı çekip cezalandırılacağı uyarısı da yapılmıştır. Konuya dair çocuğun; atalarının veya ana babasının geçmişteki inanışlarından, Allah'ın emrine karşı gelmelerinden ve işledikleri günahlardan dolayı sorumlu tutulup¹²⁹ sorgulanacağı¹³⁰ ve neticesinde cezalandırılacağı açıkça beyan edilmiştir.¹³¹ Atalarının geçmişte işledikleri suçların kefareti olarak çocuğun; tutsak edilebileceği,¹³² sürgüne gönderilebileceği¹³³ veyahut da Allah tarafından gönderilen bir salgın veya afet neticesinde acı içinde ölebileceği ifade edilmiştir.¹³⁴ Bu ceza ve azabın şiddetiyle ana babaların evlatlarını, evlatların da ana babalarını gözlerini kırpmadan feda edecekleri¹³⁵ hatta kendi evlatlarının etlerini dahi acımadan yiyecek kadar vahşileşecekleri belirtilmiştir.¹³⁶

3. Aile ve Çocuğa Yönelik Tavsiyeler

Kitab-ı Mukaddes'te “Süleyman Peygamber'in Öğütleri” başlıklı bölümdeki ayetler genele hitap eder gibi gözükmekteyse de buradaki asıl

¹²⁶ Yas.24:16; 2.Kr.14:6.

¹²⁷ Yer.31:29.

¹²⁸ Yas.23:8.

¹²⁹ Çık.20:5; Say.14:18,33.

¹³⁰ Yeşu 4:6,21; Yer.32:18; 36:31; Yas.6:20.

¹³¹ Hoş.4:6.

¹³² Yas.20:10-14.

¹³³ Yas.28:41.

¹³⁴ Va.2:23; Yas.29:22,77.

¹³⁵ Ağı.4:10; Hez.5:10; Mat.10:21.

¹³⁶ Yas.28:54-55.

muhataplar ana, baba ve çocuklardır. Bu öğütleri şu şekilde özetleyebiliriz:

Ana babaya düşen evladını iyi bir şekilde yetiştirmektir. Bunun için de yapmaları gereken ilk şey çocuklarını cehaletin ağına düşmeyecek şekilde bilgiyle donatmaktır. Burada sahip olunması istenen bilgi iki türdür: “ebedi bilgi” ve “dünyevi bilgi”. Birincisi olmadan ikincisi bir işe yaramaz. O halde asıl bilgiye sahip olmanın yolu ebedi olandan geçer ki işte o bilginin kaynağı Allah,¹³⁷ temeli de Allah korkusudur.¹³⁸

Ebedi bilgiye sahip olduktan sonra dünyevi bilgiyi elde etmek için yapılması gereken şey ise etrafındaki insanlardan bazılarının verdikleri öğüt ve tavsiyeleri dinlemektir. Bu insanların kim olduğuna dair soruya *Kitab-ı Mukaddes*'te şu şekilde açıklık getirilmiştir: “Babanın ve annenin uyarılarına kulak ver, çünkü bunlar ileride sana hem değer hem de güzellik katacak,¹³⁹ başta öğretmenlerin olmak üzere seni eğitenlerin sözlerine ve uyarılarına kulak ver,¹⁴⁰ güvendiğin ve doğru bildiğin insanların tavsiyelerine dikkat et ve onları dinle”.¹⁴¹ Ancak bunları yerine getiren çocuğun; bilgili, terbiyeli, idrak sahibi, doğru, adil ve sağduyulu olabilmesi mümkündür.¹⁴²

Çocuğun bilgiye sahip olması kadar onu doğru şekilde kullanabilmesi de önemlidir. Bu sebeple çocuk, edindiği bilgiyi her şart ve durumda kullanabilecek şekilde yetiştirilmelidir. Bu hususta onun aklından çıkarmaması gereken en önemli tavsiyede şudur: Hayat iyilik ve kötülükleriyle insana birçok sürpriz hazırlamıştır. Her ne olursa olsun bireye düşen; hayatı boyunca tüm kalbiyle Allah'a güvenmek ve sığınmak,¹⁴³ yaptığı hiçbir işte Allah'ı aklından çıkarmamak ve onun buyruklarını hafife almamaktır.¹⁴⁴ Nefsine zor gelse bile kötülerin ve zalimlerin karşısında yıkılmadan ve pes etmeden dimdik durmak, sığı-

¹³⁷ Özd.2:6.

¹³⁸ Özd.1:7.

¹³⁹ Özd.1:7.

¹⁴⁰ Özd.5:13.

¹⁴¹ Özd.3:21.

¹⁴² Özd.1:1-7.

¹⁴³ Özd.3:5.

¹⁴⁴ Özd.3:6,11.

nacağı en yüce makamın ve kendisini kötülüklerinden koruyacak en kudretli varlığın Allah olduğunu aklından çıkarmamaktır.¹⁴⁵ İşte tüm bu olumsuzluklar karşısında bile Allah'a olan inancını kaybetmeyip, gereğini yerine getiren çocuk akıllıdır.¹⁴⁶

Kitab-ı Mukaddes'te çocukken sahip olunan huy ve sergilenen davranışların gelecekte onun nasıl bir insan olacağını ipuçlarını verdiği bilgisinden yola çıkılarak bu dönemin önemine vurgu yapılmış,¹⁴⁷ özellikle çocuk ve gençlerin yapmaları ve yapmamaları gereken birtakım davranışlardan bahsedilerek çeşitli öğütler verilmiştir. Öncelikle onların etraflarındaki insanlara dikkat etmeleri önerilerek; kötü arkadaşlardan uzak durmaları,¹⁴⁸ kaba ve zalim insanlara özenip onlara benzemeye çalışıp onlarla dostluk etmemeleri tavsiye edilmiştir.¹⁴⁹ Ardından ellerindekiyle yetinip hakkı olmayana göz dikmemeleri,¹⁵⁰ insanlara karşı büyülenmeyip aksine onları sevip saymaları ve aldatan değil güvenilen olmaları,¹⁵¹ büyülenerek başkalarının zararını kâr sayanın aslında kendisinin zarar edeceği gerçeğini bilmeleri¹⁵² ve yalan yere şahitlik etmeyip insanlar arasında bozgunculuk yapmamaları,¹⁵³ zulüm ve yalandan uzak durup hakikatin peşinden gitmeleri,¹⁵⁴ karşılık beklemeden iyilik yapmaları,¹⁵⁵ kendilerine kötülük etmeyen insanlara karşı kötülük düşünmemeleri,¹⁵⁶ başkalarına muhtaç olmamak için daha çok çalışarak kimseye yük olmamaları özellikle önerilmektedir.¹⁵⁷

Sonuç

Tüm dinlerde ve toplumlarda olduğu gibi Yahudilik ve Hıristiyanlık dinleri ile bunların mensupları için de çocuk, değerli bir varlık ola-

¹⁴⁵ Özd.3:25.

¹⁴⁶ Özd.18:7.

¹⁴⁷ Özd.20:11.

¹⁴⁸ Özd.1:13-16.

¹⁴⁹ Özd.3:31.

¹⁵⁰ Özd.1:19.

¹⁵¹ Özd.3:3.

¹⁵² Özd.1:18.

¹⁵³ Özd.6:16-19.

¹⁵⁴ Özd.4:23-27.

¹⁵⁵ Özd.3:27.

¹⁵⁶ Özd.3:30.

¹⁵⁷ Özd.6:6.

rak kabul edilmiştir. Sahip olduğu bu değerın yanında onun yaşından kaynaklı tecrübesizliği, akli melekelerini tam olarak kullanamaması, arzu ve heveslerinin peşinden düşüncesizce gidebilmesi, gereğinden fazla cesaret ve öz güven sahibi olması gibi eksiklikleri onu aciz hale getirmektedir. Onun bu aciziyetini bir hata ya da kusur olarak görme-yen *Kitab-ı Mukaddes*, insanın fitratından kaynaklı bu eksikleri gider-me görevini başta ana baba olmak üzere tüm topluma vermiştir. Bu görevlendirmeyi yaptıktan sonra da bir kenara çekilmeyerek onlara rehber olması amacıyla birçok öğüt vermiş ve gerekli yönlendirmeleri de yapmıştır. O aynı zamanda çocuğun ailesi ya da yaşadığı toplumla sürdürdüğü ilişkide bir nevi pedagojik rehberlik yapmaktadır. Birtakım kıssalar ve örneklerle süslediği tavsiyelerinin sonucunda ortaya çıkacak olan durumun sorumlularıyla ilgili olarak da gerek dünyevi gerek uh-revi mükâfat veya cezalardan da açıkça bahsetmiştir.

Çocuğu ana babasının gözbebeği ve en kıymetlisi olarak niteleyen *Kitab-ı Mukaddes*, aile içindeki ilişkinin nasıl olması gerektiğine değin-miştir. Gereğinden fazla gösterilecek sevgi ve şefkatin zamanla çocuk için de ana baba için de sıkıntılı bir hal alabileceğinden bahsetmiştir. Birbirleri için büyük kıymete sahip olan aile bireylerinin yaptıkların-dan, ebeveynlerin veya evlatların sorumlu olup olmadığı konusu ise birçok ayette geçmiş olmasına rağmen net bir yanıt bulamamıştır. Bazı ayetlerde her bireyin kendi yaptığından sorumlu olacağından bahsedil-mekteyken bazı ayetlerde ise ana babanın yaptığından -hiçbir müda-halesi olmasa bile- çocuk sorumlu tutulmuş ve cezalandırılacağı açıkça beyan edilmiştir. Net olmayan bu yaklaşım tarzı çocukları Tanrı'nın korumasındaki masum ve saf varlıklar olarak ifade eden anlayış ile ço-cukların Hıristiyan inancına göre "asli günah"tan dolayı günahkâr ola-rak doğduğu düşüncesiyle de tezatlık arz etmektedir.

Netice itibarıyla ana babası için bugünlerin neşesi, hanelerin huzur kaynağı olarak görülen çocuklar, istikbalde farklı statü ve rollere sahip büyükler olarak toplumda yer alacaklardır. Geleceğin mimarı olacak çocukların yetiştirilmesinde anahtar rol sahibi olan ana baba, evlatları-nın maddi ve manevi eğitiminde birinci dereceden sorumlu tutulmuş-

tur. Gösterilen ilgi, sabır ve harcanan çabanın neticesinde ortaya çıkan durumdan dolayı çocuğun kendisinin, ailesinin ve toplumun olumlu ya da olumsuz anlamda bir dönüt alacağı haberini veren *Kitab-ı Mukaddes* bu meşakkatli vazifede insanları yalnız bırakmamış, vermiş olduğu öğütler ile onlara ışık tutmuştur.

Kaynakça

- Aktu, Yahya. "Levinson'un Kuramında İlk Yetişkinlik Döneminin Yaşam Yapısı". *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 8/2 (2016), 162-176. <https://doi.org/10.18863/pgy.12690>
- Botha, M. Elaine. *Metaphor and Its Moorings*. Bern: Peter Lang, 2007.
- Boyer, Pascal - Walker, Sheila. "Intuitive Ontology and Cultural Input in the Acquisition of Religious Concept". *Imagining the Impossible*. ed. Karl S. Rosengren. 130-156. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
- Bunge, Marcia J. vd. (ed.). *The Child in the Bible*. Grand Rapids: Eerdmans, 2008.
- Carroll, John T. "Children in the Bible". *The Child* 55/2 (April 2001), 121-134. <https://doi.org/10.1177/002096430005500202>
- Cinpolat, Salih. "Yahudilikte Çocuk Sahibi Olma ve Çoğalmanın Yeri ve Önemi". *Dini Araştırmalar* 20/51 (Haziran 2017), 137-152. <https://doi.org/10.15745/da.325117>
- Cully, Iris V. "A Theology of Children". *The Review & Expositor* 80/2 (May 1983), 201-210. <https://doi.org/10.1177/003463738308000204>
- de Roos, Simone A. vd. "Influence of Maternal Denomination, God Concepts, and Child-Rearing Practices on Young Children's God Concepts". *Journal For the Scientific Study of Religion* 43/4 (December 2004), 519-535. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5906.2004.00253.x>
- du Toit, Stephanus Jacobus. "God is: Children's Bibles and Bible Storybooks' Presentation of Religious Values". *Koers* 76/1 (June 2011), 119-136. <https://doi.org/10.4102/koers.v76i1.9>
- Erikson, Erik H. *Identity and the Life Cycle. Selected Papers*. New York: International Universities Press, 1959.
- Godfrey, Jan - Ayres, Honor. *Who Made the Morning?*. Hertford: Anno Domini Publishing, 2012.

- Gürses, İbrahim – Kılavuz, M. Akif. “Erikson’un Psiko-Sosyal Gelişim Dönemleri Teorisi Açısından Kuşaklararası Din Eğitimi ve İletişiminin Önemi”. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 20/2 (2011), 155-159.
- Hollander, Harm W. “A Children’s Bible or the Bible for Children?”. *The Bible Translator* 37/4 (October 1986), 420-425. <https://doi.org/10.1177/026009438603700404>
- Josephus, Flavius. *Against Apion*. Volume 10. trans. John M. G. Barclay. Leiden: Brill Press, 2006.
- Katar, Mehmet. *Yahudilikte, Hıristiyanlıkta ve İslam’da Tövbe*. Ankara: Andaç Yayınları, 2. Basım, 2003.
- Kitabı Mukaddes*. İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi, 2001.
- Kutsal Kitap*. Erişim 31 Aralık 2020. <https://kutsal-kitap.net/index.html>
- Lockyer, Herbert. *All the Children of the Bible*. Grand Rapids: Zondervan, 1970.
- O’Brien, Julia M. “Children”. *The Oxford Encyclopedia of the Bible and Gender Studies*. ed. Julia M. O’Brien. 25-60. Oxford and New York: Oxford University Press, 2014. <https://doi.org/10.1093/acref:obso/9780199836994.001.0001>
- Philo. *On the Decalogue: On the Special Laws*. Volume 2. trans. F. H. Colson. Cambridge: Harvard University Press, 1937.
- Selman, Adnan. “Aile-Din İlişkisi ve Aile İçi Roller”. *Akademia Sosyal Bilimler Dergisi* 4/1 (Aralık 2018), 13-20.
- Sherman, Henry A. - Kent, Charles Foster. *The Children’s Bible*. North Charleston: Createspace Independent Publishing, 2015.
- Stolzenberg, Ross M. vd. “Religious Participation in Early Adulthood: Age and Family Life Cycle Effects on Church Membership”. *American Sociological Review* 60/1 (February 1995), 84-103. <https://doi.org/10.2307/2096347>
- Taylor, Margaret vd. *The Bible and Children*. London: The British Council of Churches Publishig, 1988.
- Wiedemann, Thomas. “Adults and Children in the Roman Empire”. *Classical Philology*. ed. Bradley Keith. 86/258-263. Chicago: The University of Chicago Press, 1991.
- Zuck, Roy B. *Precious in His Sight: Childhood and Children in the Bible*. Michigan: Baker Books, 1996.